

Writing History: Objectivity and Interpretation

Writing history is a profound intellectual endeavor, a ceaseless attempt to bridge the chasm between the present and the multifaceted past. It's an enterprise fraught with inherent complexities, none more central and enduring than the twin concepts of **objectivity** and **interpretation**. While seemingly antithetical, they are, in fact, inextricably linked, engaged in a perpetual dialogue that shapes the very essence of historical understanding and determines its credibility.

The pursuit of objectivity has long been considered the bedrock of rigorous historical inquiry. In its purest form, objectivity posits the ideal of an impartial, fact-driven account of the past, untainted by the historian's personal biases, ideological leanings, or contemporary political concerns. This aspiration found its most articulate expression in the 19th-century German historicist tradition, particularly through the work of **Leopold von Ranke**. Ranke famously declared the historian's task to be the reconstruction of the past "wie es eigentlich gewesen" – "how it actually was." For Ranke, this involved a meticulous reliance on **primary sources**, a systematic application of critical methods to discern truth from falsehood, and a disciplined detachment from present-day concerns. He believed that by diligently sifting through original documents, the historian could arrive at a near-scientific reconstruction of events, free from subjective distortion. Ranke's emphasis on empirical grounding and systematic research laid the foundational methodological paradigm for modern professional history, establishing objectivity as a **regulative ideal** – a standard to aim for, even if never perfectly achieved. The methodological tools associated with this pursuit include rigorous source criticism, corroboration of evidence from multiple independent sources, and the construction of logical arguments based solely on verifiable facts. This commitment to an evidence-based, verifiable truth is what distinguishes history as a scholarly discipline from mere storytelling or partisan rhetoric.

The Inevitability of Interpretation

However, the notion of absolute objectivity, while a powerful guiding principle, confronts significant theoretical and practical challenges. The past is not a living entity amenable to direct observation or scientific experimentation; it exists only through its scattered and often incomplete traces – documents, archaeological finds, oral testimonies, and cultural artifacts. Crucially, these traces are themselves products of specific historical moments and the individuals who created them, each imbued with particular viewpoints, purposes, and inherent biases. Every letter written, every monument erected, every law enacted, was done so by someone with a specific perspective, introducing an initial layer of potential distortion within the very evidence itself.

Furthermore, the historian, the interpreter of these traces, is not a neutral conduit but a human being embedded in their own time, place, and culture. They bring their unique experiences, values, political leanings, and even unconscious assumptions to the task of reconstruction. As the influential historian **E.H. Carr** eloquently articulated in *What is History?*, "The facts speak only when the historian calls on them: it is he who decides which facts to give the floor, and in what order or context." This unavoidable act of selection, emphasis, and narrative construction, however well-intentioned, inherently involves a degree of subjectivity. The pervasive nature of **bias**, whether stemming from the sources or the historian, necessitates a rigorous methodological address if history is to offer a reliable understanding of human experience rather than simply projecting present-day concerns onto the past.

This brings us to the indispensable role of **interpretation** in historical writing. Interpretation isn't a failure of objectivity but rather the cognitive process by which historians imbue disparate facts with meaning, connect events into coherent narratives, and explore the underlying causes and consequences of human actions. Without interpretation, history would remain a disjointed chronicle of isolated events, devoid of explanatory power or human significance. **R.G. Collingwood**, in *The Idea of History*, acknowledged the subjective element inherent in historical understanding but argued for a unique form of objectivity through "re-enactment of past thought." For Collingwood,

the historian doesn't merely observe facts but actively re-thinks the thoughts of historical actors, striving to understand their motives and rationale from their own perspective. Objectivity, in this view, is not about complete detachment but about intellectually engaging with the past in a disciplined and empathetic manner, seeking rational understanding while maintaining critical distance.

Objectivity in Contemporary Historical Practice

The late 20th century witnessed significant challenges to the traditional concept of objectivity, particularly from postmodern historians. Thinkers like **Hayden White**, in his seminal work *Metahistory*, argued that historical narratives are fundamentally literary constructs, shaped by rhetorical choices and plot structures. White contended that the "facts" themselves don't simply arrange themselves into a coherent story; rather, the historian imposes a narrative form. While White's perspective highlighted the constructed nature of history and the impossibility of a single, definitive "true" account, it didn't necessarily advocate for a free-for-all relativism. Instead, it pushed historians towards greater self-awareness regarding their own narrative choices and the inherent limitations of their craft.

Despite these theoretical complexities and the recognition of inherent biases, the pursuit of objectivity remains a fundamental commitment in contemporary historical practice. The idea of "objective history" today is not about achieving a perfect, unmediated mirror image of the past, free from all human interpretation. Instead, it is understood as a reasoned, justifiable interpretation based on the best available evidence, arrived at through rigorous methodological processes, and subject to continuous scholarly scrutiny and debate. It is a dynamic process of inquiry, a "noble dream" as **Peter Novick** termed it in *That Noble Dream: The 'Objectivity Question' and the American Historical Profession*.

Methodologically, the pursuit of objectivity (despite bias) is a continuous, multi-faceted process:

- **Rigorous Source Criticism:** Historians meticulously examine the provenance, purpose, audience, and context of every historical source. They ask: Who created this source, for whom, and why? What biases might the creator have held? **Marc Bloch**, in *The Historian's Craft*, stressed the importance of discerning the "lie by omission" and understanding the "witness's state of mind."
- **Multi-perspectivity:** Historians actively seek out and engage with a wide range of sources, especially those from marginalized voices or opposing viewpoints, to construct a more comprehensive and less skewed narrative.
- **Transparency and Self-Awareness:** A responsible historian acknowledges their own positionality and potential biases upfront. This self-reflexivity is essential for intellectual honesty.
- **Systematic Evidence Gathering and Application:** This involves an exhaustive and unbiased search for all relevant sources, and building arguments on sound logic, consistent reasoning, and clear connections between evidence and conclusions.
- **Falsifiability and Openness to Revision:** A truly objective approach implies a willingness to revise interpretations when new evidence emerges or when existing evidence is re-interpreted convincingly. This scientific spirit of self-correction is vital for historical progress.
- **Peer Review and Scholarly Dialogue:** The academic community acts as a crucial external check, scrutinizing historical works to expose biases and challenge unsubstantiated claims.

In conclusion, the tension between bias and objectivity is an inherent aspect of the historical enterprise. While complete absence of bias may be an idealistic goal, the commitment to objectivity drives historians to employ rigorous methodologies, engage in profound self-reflection, and participate in a vibrant scholarly dialogue. Interpretation, far from being an obstacle to objectivity, is the very means by which historians imbue the past with meaning, providing coherent and insightful narratives. It is in this dynamic interplay, this continuous, conscious, and ethically driven effort to ground interpretation

in meticulously evaluated evidence, that history fulfills its crucial role: providing a critical, nuanced, and as accurate as possible understanding of the human past, despite its inherent complexities. The act of writing history is thus a continuous negotiation, a striving for verifiable truth through disciplined and transparent interpretation, forever engaged in the "noble dream" of understanding how it actually was.

ইতিহাস ৰচনা: বস্তুনিষ্ঠতা আৰু ব্যাখ্যা

(Writing History: Objectivity and Interpretation)

ইতিহাস ৰচনাই বৌদ্ধিক ভাৱে গভীৰ এটা প্ৰচেষ্টা—এটা চিৰন্তন অন্বেষণ, যি বৰ্তমান আৰু অতীতৰ জটিল পৰিসৰৰ মাজত এটা বুজাবুজিৰ সাঁকো গঢ়ি তোলে। এই অন্বেষণ সদায় এক গভীৰ চেলেঞ্জৰ সন্মুখীন হয়, যাৰ কেন্দ্ৰত থাকে দুখন মূল বিষয়: পক্ষপাতদুষ্টতা (bias) আৰু বস্তুনিষ্ঠতা (objectivity)। এই দুয়োটা শব্দ আচলতে বিপৰীত বুলি যেন লাগে, কিন্তু সেয়া নহয়, একে সময়তে পৰস্পৰ জড়িত, আৰু ইতিহাসৰ বুজাবুজিৰ আধাৰ গঢ়ি তোলে।

ইতিহাসত বস্তুনিষ্ঠতাৰ সন্ধান

ইতিহাসৰ গৱেষণাত বস্তুনিষ্ঠতা সদায় এক মূল আদৰ্শ হিচাপে বিবেচিত হৈছে। ইয়াৰ মূল উদ্দেশ্য হৈছে—যিমান সম্ভৱ, ততকৈ নিৰপেক্ষভাৱে অতীতক তুলে ধৰা। এই ধাৰণাই ঊনবিংশ শতিকাৰ জাৰ্মান ইতিহাসবিদ লিওপোল্ড ভন ৰাঙ্কে-ৰ কামত স্পষ্ট ৰূপত প্ৰকাশ পায়। তেওঁৰ মতে, ইতিহাসবিদৰ কাম হৈছে অতীতক “যি দৰে আচলতে হৈছিল” (wie es eigentlich gewesen) সেই ৰূপত প্ৰতিস্থাপন কৰা। ৰাঙ্কে মূল উৎস—অৰিজিনেল নথিপত্ৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছিল আৰু কঠিন পদ্ধতিগত বিশ্লেষণৰ জৰিয়তে ইতিহাসৰ সত্য বিচাৰ কৰিছিল। তেওঁ বিশ্বাস কৰিছিল যে এই ধৰণৰ পৰিশ্ৰম আৰু নৈতিক নিষ্ঠাই ইতিহাসক এখন গভীৰ গৱেষণামূলক শাস্ত্ৰ হিচাপে গঢ়ি তোলে।

এই বস্তুনিষ্ঠতাৰ সন্ধানত কেইটামান বিশেষ পদ্ধতি অন্তৰ্ভুক্ত হয়—উৎস সমালোচনা, বহু উৎসৰ মাজত মিল থকা তথ্যবোৰৰ সমন্বয়, আৰু যুক্তিনিষ্ঠ, তথ্যভিত্তিক ব্যাখ্যা নিৰ্মাণ। এই বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভঙ্গীৰে ইতিহাস কেবল কাহিনী নহয়, ই হয় এক তথ্যভিত্তিক গৱেষণামূলক ক্ষেত্ৰ।

ইতিহাসৰ অন্তৰ্বেষণত পক্ষপাতদুষ্টতা অনিবাৰ্যতা আৰু ঐতিহাসিক অনুসন্ধানত ব্যাখ্যা

যদিও বস্তুনিষ্ঠতা এক আদৰ্শ হিচাপে দেখা হয়, তথাপিও বাস্তৱত এই আদৰ্শত উপনীত হ'ব একেবাৰে সহজ নহয়। ইতিহাস সদায়ে প্ৰত্যক্ষভাৱে দেখা বা পৰীক্ষা কৰি তুলনা কৰিব পৰা বিষয় নহয়। ই উপলব্ধ হয় মাথোঁ তাৰ বিভিন্ন চিহ্ন—নথিপত্ৰ, খনিজ সন্ধান, মৌখিক সাক্ষাৎকাৰ, আৰু সাংস্কৃতিক বস্তুবিলাকৰ মাজেৰে। কিন্তু এই সকলো চিহ্নেই কোনো সময়, সমাজ, আৰু মানুহৰ সৃষ্টি; আৰু তেওঁলোকৰ ধাৰণা, মানসিকতা, আৰু উদ্দেশ্যৰে প্ৰভাৱিত। সেয়েহে উৎসৰ ভিতৰতে এক মূল পক্ষপাতদুষ্টতাৰ বীজ থাকে।

ইয়াৰ উপৰিও, ইতিহাস ৰচনাৰ মূল ব্যক্তি—ইতিহাসবিদ নিজেও নিখুঁতভাবে নিৰপেক্ষ নহয়। ইতিহাসবিদ নিজেও তেওঁৰ সময়, সংস্কৃতি, আৰু মানসিকতাৰ উপাদানবোৰ লৈ গঠিত। তেওঁ তেওঁৰ নিজস্ব অভিজ্ঞতা, মূল্যবোধ, আৰু কেতিয়াবা অসচেতন ধাৰণাসমূহক লগত লৈ যায়। ইতিহাসবিদ E.H. Carr-এ তেওঁৰ বিখ্যাত গ্ৰন্থ *What is History?*-ত লিখিছিল, “তথ্যবোৰ মাত্ৰ সেই সময়তে ক'ব লাগে যেতিয়া ইতিহাসবিদে তেওঁলোকক মাতিবলৈ কয়।” অৰ্থাৎ, তথ্য বাচনি, তাৰ ব্যাখ্যা আৰু উপস্থাপনাই ইতিহাসৰ গঠনত গুৰুত্বপূৰ্ণ।

এই ক্ষেত্ৰত, ব্যাখ্যা হ'ল ইতিহাস ৰচনাৰ এক অবিচ্ছেদ্য অংশ। ই পক্ষপাত নহয়, বেয়া উদ্দেশ্যৰ ফল নহয়—বৰঞ্চ, ই হৈছে ইতিহাসবিদৰ বৌদ্ধিক কাৰ্য। ব্যাখ্যাই তথ্যসমূহক একোত্ৰিত কৰি অৰ্থ দিয়ে, কাৰণ আৰু ফলাফল বিচাৰে, আৰু অতীতৰ ঘটনা-বোৰৰ মাজত সম্পৰ্ক গঢ়ি তোলে। ইতিহাসবিদ R.G. Collingwood-এ *The Idea of History* গ্ৰন্থত কৈছিল যে, ইতিহাসত বস্তুনিষ্ঠতা মানে হৈছে ইতিহাসবিদে অতীতৰ চিন্তা আৰু মনোভাৱৰ পুনৰ চিন্তা কৰা—সেই সময়ৰ মানুহে কিয় কি কৰিছিল, সেইটো বুজিবলৈ চেষ্টা

কৰা। ইয়াতো বস্তুনিষ্ঠতাৰ এক ধৰণ—যি যুক্তিনিষ্ঠতা আৰু সহানুভূতিক দৃষ্টিৰে অতীতক বুজিবলৈ উৎসাহ দিয়ে, যদিও ই সম্পূৰ্ণ নিৰপেক্ষতা নহয়।

আধুনিক যুগত বস্তুনিষ্ঠতাৰ পুনৰ ব্যাখ্যা

বিশ শতকৰ অন্তিম ভাগত, বিশেষকৈ পোস্টমডাৰ্ণ চিন্তাৰ আগমনত, বস্তুনিষ্ঠতাৰ ধাৰণাৰ ওপৰত যথেষ্ট প্ৰশ্ন উঠিল। ইতিহাসত হেইডেন হোৱাইটে তেওঁৰ *Metahistory* গ্ৰন্থত কৈছিল যে, ইতিহাস মূলতে সাহিত্যৰ দৰে—তথ্যসমূহক কোন আকাৰে, কেনেকৈ ক'ব, সেইটো সম্পূৰ্ণভাৱে ইতিহাসবিদে নিৰ্ধাৰণ কৰে। সেয়েহে, ইতিহাসত কোনো একটামাত্ৰ সত্য থকা নালাগে, আৰু প্ৰতিটো ব্যাখ্যাই একেধৰণৰ গাঁথনি (structure) লৈ গঢ়ি উঠে। যদিও এই দৃষ্টিভংগীয়ে ইতিহাসক একেবাৰে আপেক্ষিক বুলি ঘোষণা নকৰিলে, তথাপিও ই ইতিহাসবিদক নিজৰ বক্তব্যৰ সীমাবদ্ধতা, দৃষ্টিভংগী, আৰু ব্যাখ্যাৰ ভাষাগত গঠন সন্দৰ্ভত সজাগ কৰিলে।

সেয়ে, আজিৰ যুগত “বস্তুনিষ্ঠ ইতিহাস” বুলিলে অৰ্থ হয়—এটা যুক্তিসংগত, তথ্যৰ ওপৰত আধাৰিত ব্যাখ্যা, যি ইতিহাসবিদে পদ্ধতিগতভাৱে আগবঢ়ায় আৰু যিটো গৱেষক সমাজৰ বিতৰ্ক আৰু পৰ্যালোচনাৰ মাজেৰে নিৰ্মাণ হয়। ই এখন স্থিৰ ফলাফল নহয়; ই এক নিৰবিচাৰ প্ৰচেষ্টা—Peter Novick-এ যাক “a noble dream” বুলি আখ্যা দিছিল।

পদ্ধতিগতভাৱে বস্তুনিষ্ঠতাৰ সন্ধান

ইতিহাসত পক্ষপাতৰ সম্ভাৱনাৰ বিপৰীতে বস্তুনিষ্ঠতা নিশ্চিত কৰিবলৈ কেইবাটাও পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰা হয়:

1. **উৎস সমালোচনা (Source Criticism):** প্ৰতিটো উৎসৰ উৎপত্তি, উদ্দেশ্য, কাক উদ্দেশ্য কৰি লিখা হৈছিল, সেই সকলো বিচাৰি চোৱা হয়। Marc Bloch-এ *The Historian's Craft*-ত কৈছিল, “অপৰিষ্কাৰ মিছা যেনে বিপদজনক, তেনে খালী থাকিবও বিপদজনক।” ইতিহাসবিদে সাক্ষীৰ মনোভাৱ বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগে।

2. **বহুমুখী দৃষ্টিভঙ্গী (Multi-perspectivity):** কেৱল আধিপত্য থকা দৃষ্টিভঙ্গীক গ্ৰহণ নকৰি, বিপৰীত মত, উপেক্ষিত সমাজ, আৰু সংখ্যালঘু মতকো অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ দ্বাৰা এক অধিক সঠিক চিত্ৰ উলিওৱা হয়।
3. **আত্মসচেতনতা আৰু স্বচ্ছতা (Self-awareness):** ইতিহাসবিদে নিজৰ স্থান, সময়, আৰু সম্ভাৱ্য পক্ষপাতক স্বীকাৰ কৰা এক বৌদ্ধিক সততা।
4. **প্ৰণালীবদ্ধ তথ্য সংগ্ৰহ (Systematic Evidence Gathering):** সকলো সম্ভাৱ্য উৎস বিচাৰি, একত্ৰিত কৰি যুক্তিসংগত আৰু নিৰপেক্ষভাৱে উপস্থাপন কৰা।
5. **ব্যখ্যাৰ খণ্ডনযোগ্যতা (Falsifiability):** ইতিহাসবিদে সদায় নিজ ব্যখ্যাৰ সীমা স্বীকাৰ কৰা উচিত আৰু নতুন তথ্য আহিলে, ব্যখ্যাৰ সংশোধন কৰিবলৈ প্ৰস্তুত থাকিব লাগে।
6. **সহগৱেষণা আৰু পৰ্যালোচনা (Peer Review):** একাডেমিক সমাজৰ দ্বাৰা ইতিহাসৰ কাম পৰীক্ষিত হয়—যিয়ে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বাহ্যিক নিয়ন্ত্ৰণ হিচাপে কাম কৰে।

উপসংহাৰ

সেয়ে, পক্ষপাতদুষ্টতা আৰু বস্তুনিষ্ঠতাৰ মাজত এক চিৰন্তন বিচাৰ ইতিহাস ৰচনাৰ এক অভ্যন্তৰীণ বৈশিষ্ট্য। যদিও নিখুঁত পক্ষপাতদুষ্ট শূন্য ঐতিহাসিক অনুসন্ধান আৰু ব্যখ্যা সম্ভৱ হয় নে নহয় সেয়া ঐতিহাসিক অনুসন্ধানত এক বিশেষ আৰু নিৰবধি দ্বন্দ্ব, ইতিহাসবিদৰ বস্তুনিষ্ঠতাৰ প্ৰতি দৃষ্টিভঙ্গী—পদ্ধতিগত নিষ্ঠা, গভীৰ আত্মসমীক্ষা, আৰু জ্ঞানৰ পৰিসৰৰ অন্তৰ্ভুক্ত বিতৰ্কৰ সৈতে জড়িত থকাটোৱে ঐতিহাসিক অনুসন্ধানৰ বৈজ্ঞানিক মূল্য আৰু বিশ্বাসযোগ্যতা নিৰ্ধাৰণ কৰে। ব্যখ্যাই ইতিহাসত অৰ্থ আনিছে, আৰু সেই ব্যখ্যাই ইতিহাসক যুক্তিসংগত, বৌদ্ধিক, আৰু মানবিক ৰূপত গঢ়ি তোলে। অতীতক যেনেকৈ আছিল, সেয়া বুজিবলৈ এই সন্দেহ আৰু চেষ্টা—ই হৈছে ইতিহাস ৰচনাৰ “উদাত্ত সপোন”।